

Okul Yöneticilerinin Liderlik Tarzları ile Öğretmenlerin Akran Zorbalığına İlişkin Tutumlarının İncelenmesi

Investigation of School Administrators' Leadership Styles and Teachers' Attitudes Towards Peer Bullying

*İhsan Kuyulu¹, Hakkı Ulucan², Enes Beltekin³, Ramazan Arslanboğa⁴, Sümmani Ekici⁵

¹ Bingöl Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, ihsankuyulu444@hotmail.com, 0000-0002-5863-5434

² Erciyes Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, hakkiulucan@erciyes.edu.tr, 0000-0002-0059-1344

³ Bingöl Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, ens_bltkn@hotmail.com, 0000-0002-1386-6458

⁴ Bingöl Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, rarslanboga@bingol.edu.tr, 0000-0002-9212-1912

⁵ Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, ekicis@gmail.com, 0000-0002-9173-8021

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, öğretmenlerin akran zorbalığına ilişkin tutumları ile okul yöneticilerinin liderlik tarzları arasında bir ilişki olup olmadığını incelemektir. Çalışmamıza 2024-2025 yılında Milli Eğitim Müdürlüğünde görev yapan 102 kadın 203 erkek olmak üzere toplam 305 gönüllü beden eğitimi ve spor öğretmeni katılmıştır. Araştırmamız araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu, Yeşilyaprak ve Dursun Balanuye (2012) tarafından geliştirilen "Okul Zorbalığına İlişkin Öğretmen Tutumları Ölçeği" ile Taş ve arkadaşları (2007) tarafından geliştirilen "Liderlik Tarzı Davranış Ölçeği" kullanılmıştır. Test sonuçlarına göre normal dağılım gösteren değişkenler için Bağımsız Örneklem T (Independent Sample T) ve Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova) testleri uygulanmıştır. Sonuçlar %95 güven aralığında, anlamlılık $p<0,05$ düzeyinde değerlendirilmiştir. Çalışma sonucuna göre öğretmenlerin akran zorbalığına göstermiş oldukları tutumlarında cinsiyet ve branş değişkenlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılığa rastlanırken, kıdem değişkeninde istatistiksel olarak anlamlı farklılığa rastlanılmamıştır. Okul yöneticilerinin göstermiş oldukları liderlik tarzlarında ise öğretmenlerin cinsiyetlerine göre serbest bırakıcı liderlik tarzında anlamlı farklılığa rastlanırken, diğer değişkenlerde ve alt boyutlarda istatistiksel olarak anlamlı farklılığa rastlanılmamıştır. Yapılan korelasyon analizi sonucunda ise, öğretmenlerin zorbalık gösteren öğrencilere karşı tutumları okul yöneticilerinin göstermiş oldukları liderlik tarzları arasında pozitif yönlü güçlü ilişki tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Liderlik, Akran Zorbalığı, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni, Okul Yöneticileri.

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine whether there is a relationship between teachers' attitudes towards peer bullying and school administrators' leadership styles. A total of 305 volunteer physical education and sports teachers, 102 women and 203 men, working in the Directorate of National Education in 2024-2025 participated in our study. In our study, the personal information form created by the researchers, the "Scale of Teacher Attitudes Towards School Bullying" developed by Yeşilyaprak and Dursun Balanuye (2012) and the "Leadership Style Behavior Scale" developed by Taş et al. According to the test results, Independent Sample T and One Way Anova tests were applied for variables with normal distribution. The results were evaluated at 95% confidence interval and significance at $p<0.05$ level. According to the results of the study, there was a statistically significant difference in gender and branch variables in teachers' attitudes towards peer bullying, while there was no statistically significant difference in seniority variable. In the leadership styles shown by the school administrators, a significant difference was found in the release leadership style according to the gender of the teachers, while no statistically significant difference was found in other variables and sub-dimensions. As a result of the correlation analysis, a strong positive relationship was found between teachers' attitudes towards bullying students and the leadership styles shown by school administrators.

Keywords: Leadership, Peer Bullying, Physical Education and Sports Teachers, School Administrators.

Citation: Kuyulu, İ., Ulucan, H., Beltekin, E., Arslanboğa, R., & Ekici, S. (2024). Okul Yöneticilerinin Liderlik Tarzları ile Öğretmenlerin Akran Zorbalığına İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. Herkes için Spor ve Rekreasyon Dergisi, 6(4), 581-586.

Gönderme Tarihi/Received Date:
30.11.2024

Kabul Tarihi/Accepted Date:
30.12.2024

Yayımlanma Tarihi/Published Online:
30.12.2024

<https://doi.org/10.56639/jsar.1594195>

*Corresponding author:
ihsankuyulu444@hotmail.com

GİRİŞ

Okul, bireyin eğitim ve sosyal gelişimine odaklanan bir kurumsal yapı olarak, öğrencilerin, öğretmenlerin ve yöneticilerin karşılıklı etkileşimlerine sahne olur. Bu etkileşimler, eğitim sürecinin kalitesini ve öğrencilerin akademik başarısını etkileyebilir. Dolayısıyla, okulda geçirilen zaman, bireyin sosyal ve eğitimsel kimliğinin şekillenmesinde önemli bir role sahiptir.

Okulda geçirilen zaman, bazen olumlu bazen de olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. Bu olumsuz sonuçların başında ise ne yazık ki akran zorbalığı gelmektedir. Akran zorbalığı her geçen gün artış göstermekte ve bu durum, başta aileler olmak üzere birçok kesimi endişelendirmektedir. Yaşanan bu durumlar sonucunda birçok çalışma yapılmış ve Akran zorbalığı ile ilgili birçok tanıma yer verilmiştir. Pişkin (2002) akran zorbalığını; "bir veya birden çok öğrencinin, kendilerinden daha güçsüz öğrencileri, kasıtlı ve sürekli olarak rahatsız etmesiyle sonuçlanan ve kurbanın kendisini koruyamayacak durumda olduğu bir saldırganlık türü" olarak tanımlamaktadır. Okul zorbalığı ise; tekme, tokat, itme, çekme gibi "fiziksel", sataşma; alay etme, dalga geçme, kızdırma, istenmeyen isim takma, küçük düşürücü sözler söyleme gibi "sözel"; dedikodu ve söylenti çıkarıp yayma, arkadaş grubundan dışlayarak yalnızlığa terk etme gibi "dolaylı"; para ve eşyalarını zorla alma, almakla tehdit etme, eşyalarına zarar verme gibi "davranışsal" olarak farklı çıkabilmektedir. Konunun önemli ismi olan Olweus'a (1995) göre, bir öğrencinin zorbalığa uğraması ya da kurban olması demek, bir ya da daha fazla öğrenci tarafından tekrarlı, uzun süre olumsuz eylemlere maruz kalmasıdır. Zorbalığın ayırt edici yönü taraflar arasında "güç eşitsizliği ya da dengesizliği" yani "asimetrik güç ilişkisinin olmasıdır (Olweus, 1995). Yapılan bu açıklamalar neticesinde, akran zorbalığının nedenleri ve önlenmesine yönelik çeşitli yöntemlerin bulunduğu ve bu yöntemlerden birinin, okulda öğretmenlerin ve yöneticilerin akran zorbalığına karşı sergiledikleri tutum olabileceğini düşünmekteyiz. Bu tutum, en genel anlamda, bir kişinin belli bir insana, gruba, nesneye veya olaya yönelik olumlu ya da olumsuz bir şekilde düşünmesine, hissetmesine veya davranmasına yol açan oldukça istikrarlı, yargısal bir eğilim olarak tanımlanmaktadır. (Budak, 2000). Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi tutumlar davranışı etkilemektedir. Okul zorbalığına ilişkin öğretmen

tutumları ise; öğretmenlerin okul ortamında zorbalığı nasıl tanımladıkları, zorbalık davranışlarına ne derece duyarlı oldukları, bu davranışları fark etme, ayırt etme konusundaki eğilimleri, zorbalığın engellenmesi ve gerekli müdahale yaklaşımlarını uygulamada nasıl bir anlayışa sahip olduklarını tanımlamaktadır (Yeşilyaprak ve Dursun Balanuye, 2012). Öğretmenlerin zorbalıkla ilgili tutumlarının, okul yöneticilerinin tutum ve davranışlarından etkilendiği düşünülmektedir. Bu etkileşimde, okul yöneticilerinin liderlik becerileri önemli bir rol oynamaktadır. Liderlik, grubun üyelerini belirli bir amaca yönelik olarak etkileme ve yönlendirme süreci olarak ifade edilmektedir (Peterson ve Hunt, 1997). Aslan (2012), okul müdürlerinin öğretmenleri güdüleme, örgütsel amaçlar etrafında birleştirme, kendilerini okula adanmalarını sağlama ve eğitim-öğretim sürecini geliştirme gibi temel görevleri olduğunu belirtmektedir. Bu görevleri yerine getirirken, organize etme, yaptırma ve denetleme süreçlerinde okul müdürleri, öğretmenler ve diğer çalışanlar üzerinde farklı etkileme yöntem ve davranışları sergilerler. Okul müdürlerinin doğru etkileme yollarını ve davranışlarını doğru yer ve doğru zamanda doğru şekilde sergilemeleri veya kullanmaları gerekmektedir. Bunun için okul müdürlerinin bu alanda beceri ve yeterliliğe sahip olmaları gerekir (Aslan, 2012). Alan yazın incelendiğinde okul müdürlerinin göstermiş oldukları liderlik düzeyleri, öğretmenlerin motivasyon, (Kuyulu, 2019), bağlılık (Kuyulu, 2019; Beltekin, 2019), öz-yeterlik (Cerit, 2008), iş doyumu (Tan, 2016), tükenmişlik (Kocaoğlu ve Demirdağ, 2022), örgütsel adalet (Güneş ve Buluç, 2012) vb. birçok tutumu etkilediği görülmektedir. Bu çalışmada, okul yöneticilerinin liderlik tarzları ile öğretmenlerin akran zorbalığına karşı tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma, liderlik tarzı ile öğretmen tutumu arasındaki ilişkinin niteliğini ortaya koymayı ve bu ilişkinin akran zorbalığının önlenmesine yönelik katkı sağlayıp sağlayamayacağını değerlendirilmesi açısından önem arz etmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Çalışma Grubu: Okul yöneticilerinin sergilemiş oldukları liderlik tarzları ile öğretmenlerin akran zorbalığına ilişkin tutumları arasındaki ilişkiyi araştırmak amacıyla gerçekleştirilen araştırmanın çalışma grubunu Bingöl İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı merkez okullarda görev yapan 102'si kadın 203'ü erkek olmak üzere toplam 305 öğretmen oluşturmaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Değişkenlere İlişkin Dağılımları;

Değişkenler	Demografik Değişkenler	N	%
Cinsiyet	Kadın	102	33.4
	Erkek	203	66.6
Branşımız	Beden Eğitimi ve Spor	97	31.8
	Diğer Branş	208	68.2
Kıdem	1-5	79	25.9
	6-10	87	28.5
	11-15	64	21.0
	16 ve üstü	75	24.6
Toplam		305	100

Tablo 2.1'e göre araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetlerine göre dağılımına bakıldığında erkeklerin 203 kişi ile (% 66.6), kadınların ise 102 kişi ile (% 33.4) olduğu, branş durumlarına göre dağılımına bakıldığında branşı beden eğitimi ve spor olanların sayısı 97 kişi ile (% 31.8), diğer branşlardan olanların ise 208 kişi ile (% 68.2) olduğu, kıdem durumlarına göre dağılımlarına bakıldığında 1-5 kıdem derecesine sahip 79 kişi (% 25.9), 6-10 kıdem derecesine sahip 87 kişi (% 28.5), 11-15 kıdem derecesine sahip 64 kişi (% 21.0) ve 16 yıl ve üstü derecesine sahip 75 kişi (% 24.6) ile toplamda 305 katılımcı araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları: Araştırmada veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın birinci bölümünde katılımcıların demografik bilgilerini yansıtacak (cinsiyet, branş ve kıdem) 3 soru bulunmaktadır. Araştırmanın ikinci bölümünde ise Yeşilyaprak ve Dursun Balanuye (2012) tarafından geliştirilen 25 madde ve 4 alt boyuttan oluşan "Okul Zorbalığına İlişkin Öğretmen Tutumları Ölçeği" ile Taş ve arkadaşları (2007) tarafından geliştirilen 59 madde ve 5 alt boyut oluşan "Liderlik Tarzı Davranış Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçekler, likert tarzı 5 dereceli (1: kesinlikle katılmıyorum- 5: Kesinlikle katılıyorum) şeklinde olmaktadır.

İstatistiksel Analizler: Okul yöneticilerinin sergilemiş oldukları liderlik tarzları ile öğretmenlerin akran zorbalığına ilişkin tutumları arasındaki ilişkiyi araştırmak amacıyla kullanılan ölçek aracılığıyla toplanan veriler istatistiksel paket programı SPSS.22 programı aracılığıyla analiz edilip sonuçlar yorumlanmıştır. Demografik bilgiler ve diğer grup sorulara ait fikir edinilmesini sağlamak amacıyla aritmetik ortalama, standart sapma, frekans ve yüzde dağılımları içeren tanımlayıcı istatistikler sunulmuştur. Okul yöneticilerinin liderlik tarzları ile öğretmenlerin akran zorbalığına ilişkin tutumlarının bazı demografik değişkenlerle ilişkisini tespit etmek amacıyla ilk etapta dağılımların normalliği (Kolmogorov-Smirnov) daha sonra çarpıklık ve basıklık (Skewness and Kurtosis) testlerine bakılmıştır. Osborne ve Amy (2004) "normal" ifade puanları Z değeri -3 ile +3 arasında değişen puanlar, "uç değerler" ise Z değeri -3 ile +3 aralığı dışında olan puanlardır şeklinde ifade etmiştir. Bununla birlikte ± 1 arasında bulunan basıklık değeri çoğu psikometrik ölçümler için mükemmel olarak kabul edilir, ancak belirli bir uygulamaya bağlı olarak ± 2 aralığında bulunan bir değer de kabul edilebilir değerdir (George & Mallery, 2010). Test sonuçlarına göre normal dağılım gösteren değişkenler için Bağımsız Örneklem T (Independent Sample T) ve Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova) testleri uygulanmıştır. Sonuçlar %95 güven aralığında, anlamlılık $p < 0,05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

Araştırma Yayın Etiği: Araştırma Yayın Etiği Araştırmanın etik uygunluğu için Bingöl Üniversitesi Sağlık Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan 07.11.2023 E-22315946- 604.01-130265 sayılı etik kurul onayı alınmıştır.

BULGULAR

Bu bölüm çalışmanın istatistiksel sonuçlarının açıklanacağı bölümdür. Araştırmaya katılan kişilerin demografik özelliklerine ve araştırma kapsamında kullanılan değişkenlere ilişkin yapılmış istatistiksel analizlere yer verilmiştir.

Tablo 2. Araştırmaya katılan bireylerin akran zorbalığına ilişkin tutum ve yöneticilerin liderlik tarzları alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması

Alt Boyutlar		Cinsiyet	n	\bar{x}	s.s	t	p
Akran Zorbalığına İlişkin Tutum Alt Boyutları	Önemsemez Tutum	Kadın	102	21.75	3.946	-5.048	.000***
		Erkek	203	24.59	5.751		
	İnsancıl Tutum	Kadın	102	29.89	3.503	2.865	.004**
		Erkek	203	28.57	3.937		
	Disiplinci Tutum	Kadın	102	12.33	3.249	.234	.815
		Erkek	203	12.24	3.225		
	Acımasız Tutum	Kadın	102	10.29	1.810	-4.547	.000***
		Erkek	203	11.50	2.815		
Akran Zorbalığına İlişkin Tutum Genel Puan		Kadın	102	74.52	6.183	-3.185	.001**
		Erkek	203	77.38	9.358		
Yönetici Liderlik Tarzları Alt Boyutları	Otokratik Liderlik	Kadın	102	2.31	.587	-1.568	.118
		Erkek	203	2.43	.637		
	Demokratik Liderlik	Kadın	102	3.72	.715	-1.084	.279
		Erkek	203	3.81	.729		
	Serbest Bırakıcı Liderlik	Kadın	102	2.67	.361	-2.395	.017*
		Erkek	203	2.79	.415		
Yönetici Liderlik Tarzları Genel Puan		Kadın	102	3.21	.347	-1.548	.107
		Erkek	203	3.28	.396		
Toplam			305				

$p < 0.05^*$, $p < 0.01^{**}$, $p < 0.001^{***}$

Araştırma sonuçlarının yer aldığı Tablo 2'deki bulgular incelendiğinde, katılımcıların cinsiyet değişkenine göre akran zorbalığına ilişkin tutum alt boyutlarından önemsemez tutum boyutunda erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere oranla akran zorbalığına karşı daha önemsemez tutuma sahip oldukları, insancıl tutum boyutunda kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere oranla akran zorbalığına karşı daha insancıl tutuma sahip oldukları, acımasız tutum boyutunda ise erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere oranla akran zorbalığına karşı daha acımasız tutuma sahip oldukları, akran zorbalığına ilişkin genel tutum puanlarında ise erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere oranla daha yüksek tutuma sahip olduğu görülmektedir ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaştığı tespit edilmiştir. Katılımcıların görev yaptıkları okullarındaki yöneticilerin liderlik tarzları alt boyutları incelendiğinde ise erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere oranla istatistiksel olarak anlamlı derecede yöneticilerini daha serbest bırakıcı olarak algıladıkları tespit edilmiştir. Diğer alt boyutlarda ve liderlik tarzı genel puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılığa rastlanılmamıştır.

Tablo 3. Araştırmaya katılan bireylerin akran zorbalığına ilişkin tutum ve yöneticilerin liderlik tarzları alt boyutlarının branş değişkenine göre karşılaştırılması

Alt Boyutlar		Branşınız	n	\bar{x}	s.s	t	p
Akran Zorbalığına İlişkin Tutum Alt Boyutları	Önemsemez Tutum	Beden Eğitimi	97	25.00	5.131	3.049	.002**
		Diğer Branşlar	208	23.00	5.389		
	İnsancıl Tutum	Beden Eğitimi	97	28.12	4.008	-2.791	.006**
		Diğer Branşlar	208	29.42	3.700		
	Disiplinci Tutum	Beden Eğitimi	97	11.92	2.724	-1.273	.204
		Diğer Branşlar	208	12.43	3.432		
	Acımasız Tutum	Beden Eğitimi	97	11.61	2.579	2.403	.017*
		Diğer Branşlar	208	10.86	2.558		
Akran Zorbalığına İlişkin Tutum Genel Puan		Beden Eğitimi	97	77.08	8.187	.928	.370
		Diğer Branşlar	208	76.12	8.684		
Yönetici Liderlik Tarzları Alt Boyutları	Otokratik Liderlik	Beden Eğitimi	97	2.49	.691	1.871	.062
		Diğer Branşlar	208	2.34	.584		
	Demokratik Liderlik	Beden Eğitimi	97	3.73	.773	-.906	.365
		Diğer Branşlar	208	3.81	.701		
	Serbest Bırakıcı Liderlik	Beden Eğitimi	97	2.73	.433	-.559	.577
		Diğer Branşlar	208	2.76	.386		
Yönetici Liderlik Tarzları Genel Puan		Beden Eğitimi	97	3.22	.422	-1.042	.097
		Diğer Branşlar	208	3.28	.360		

$p < 0.05^*$, $p < 0.01^{**}$

Araştırma sonuçlarının yer aldığı Tablo 3'deki bulgular incelendiğinde, katılımcıların branş değişkenine göre akran zorbalığına ilişkin tutum alt boyutlarından önemsemez tutum boyutunda beden eğitimi öğretmenlerinin diğer branş öğretmenlerine oranla akran zorbalığına karşı daha önemsemez tutuma sahip oldukları, insancıl tutum boyutunda diğer branş öğretmenlerinin beden eğitimi öğretmenlerine oranla akran zorbalığına karşı daha insancıl tutuma sahip oldukları, acımasız tutum boyutunda ise beden eğitimi öğretmenlerinin diğer branş öğretmenlerine oranla akran zorbalığına karşı daha acımasız tutuma sahip oldukları ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaştığı tespit edilmiştir. Disiplinci tutum alt boyut puanlarında ve yönetici liderlik tarzları genel puan ve alt boyutlarında ise anlamlı farklılığa rastlanılmamıştır.

Tablo 4. Araştırmaya katılan bireylerin akran zorbalığına ilişkin tutum ve yöneticilerin liderlik tarzları alt boyutlarının kıdem değişkenine göre karşılaştırılması

Alt Boyutlar		Kıdem	n	\bar{x}	s.s	sd	f	p
Akran Zorbalığına İlişkin Tutum Alt Boyutları	Önemsemez Tutum	1-5	79	23.46	4.901	3	.332	.802
		6-10	87	24.08	5.759			
		11-15	64	23.68	5.447			
		16 ve üstü	75	23.28	5.424			
	İnsancıl Tutum	1-5	79	28.82	3.802	3	.433	.729
		6-10	87	28.96	3.711			
		11-15	64	28.81	4.105			
		16 ve üstü	75	29.44	3.849			
	Disiplinci Tutum	1-5	79	12.78	3.144	3	2.462	.063
		6-10	87	12.65	3.340			
		11-15	64	11.57	3.115			
		16 ve üstü	75	11.88	3.183			
Acımasız Tutum	1-5	79	10.87	2.533	3	.423	.737	
	6-10	87	11.14	2.581				
	11-15	64	11.04	2.590				
	16 ve üstü	75	11.33	2.667				
Akran Zorbalığına İlişkin Tutum Genel Puan	1-5	79	76.53	8.085	3	.468	.705	
	6-10	87	77.13	8.409				
	11-15	64	75.48	8.915				
	16 ve üstü	75	76.32	8.864				
Yönetici Liderlik Tarzları Alt Boyutları	Otokratik Liderlik	1-5	79	2.42	.616	3	1.061	.366
		6-10	87	2.39	.696			
		11-15	64	2.27	.460			
		16 ve üstü	75	2.45	.658			
	Demokratik Liderlik	1-5	79	3.71	.728	3	1.892	.131
		6-10	87	3.70	.826			
		11-15	64	3.96	.622			
		16 ve üstü	75	3.79	.658			
	Serbest Bırakıcı Liderlik	1-5	79	2.70	.409	3	1.503	.214
		6-10	87	2.74	.389			
		11-15	64	2.72	.401			
		16 ve üstü	75	2.83	.401			
Yönetici Liderlik Tarzları Genel Puan	1-5	79	3.25	.386	3	1.303	.273	
	6-10	87	3.20	.411				
	11-15	64	3.30	.359				
	16 ve üstü	75	3.31	.355				
Toplam			305					

$p > 0.05$

Araştırma sonuçlarının yer aldığı Tablo 4'teki bulgular incelendiğinde, katılımcıların kıdem değişkenine göre akran zorbalığına ilişkin tutum alt boyutlarında ve genel puanlarında ve yöneticilerinin liderlik tarzları alt boyutlarında ve genel puan durumlarında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 5. Araştırmaya katılan bireylerin akran zorbalığına ilişkin tutumları ile yöneticilerin liderlik tarzları alt boyutları arasındaki ilişkiyi yansıtan korelasyon analizi

Alt Boyutlar		Yönetici Liderlik Tarzları Alt Boyutları			Yönetici Liderlik Tarzları Genel Puan	
		Otokratik Liderlik	Demokratik Liderlik	Serbest Bırakıcı Liderlik		
Akran Zorbalığına İlişkin Tutum Alt Boyutları	Önemsemez Tutum	r	.282	-.169	.134	-.078
		p	.000***	.003**	.019*	.172
		n	305	305	305	305
	İnsancıl Tutum	r	-.141	.279	-.031	.285
		p	.014*	.000***	.587	.000***
		n	305	305	305	305
	Disiplinci Tutum	r	.210	-.145	.003	-.078
		p	.000***	.011*	.956	.172
		n	305	305	305	305
	Acımasız Tutum	r	.178	-.112	.109	-.061
		p	.002**	.050	.056	.290
		n	305	305	305	305
Akran Zorbalığına İlişkin Tutum Genel Puan	r	.249	-.082	.102	.773	
	p	.000***	.153	.075	.017*	
	n	305	305	305	305	

$p < 0.05$ *, $p < 0.01$ ***, $p < 0.001$ ***

Araştırma sonuçlarının yer aldığı Tablo 5'deki bulgular incelendiğinde, okul yöneticilerinin liderlik tarzları ile öğretmenlerin akran zorbalığına ilişkin tutumları arasındaki ilişki analizlerinde akran zorbalığı alt boyutlarından önemsemez tutum ile yöneticilerin liderlik tarzları alt boyutlarından otokratik liderlik ile serbest bırakıcı liderlik arasında istatistiksel olarak düşük düzeyde anlamlı ilişki pozitif yönlü olurken, demokratik liderlik alt boyutu ile arasında düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişki negatif yönlü olarak tespit edilmiştir. Akran zorbalığı alt boyutlarından insancıl tutum boyutu ile otokratik liderlik boyutu arasında negatif yönlü

istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilirken, demokratik liderlik boyutu ve yönetici liderlik tarzı genel puanları ile pozitif yönlü düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Akran zorbalığı alt boyutlarından disiplinci tutum boyutu ile otokratik liderlik boyutu arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilirken, demokratik liderlik boyutu ile negatif yönlü düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Akran zorbalığı alt boyutlarından acımasız tutum boyutu ile otokratik liderlik boyutu arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Yöneticilik liderlik tarzları alt boyutlarından otokratik liderlik alt boyutunu ile akran zorbalığına ilişkin tutum genel puanları arasında pozitif yönlü zayıf düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilirken diğer alt boyutlarda anlamlı ilişkiye tespit edilmemiştir.

Son olarak, Öğretmenlerin akran zorbalığına karşı göstermiş oldukları tutum ile yöneticilerinin göstermiş oldukları liderlik tarzları arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişki tespit edilmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmanın bu bölümünde, çalışma ile ilgili sonuçların yanı sıra, daha önce yapılan benzer çalışmalarla örtüşen veya farklılaşan yönlerin ortaya konulması amaçlanmaktadır.

Çalışmanın ilk değişkeni olan cinsiyet değişkenine göre, akran zorbalığına ilişkin tutum alt boyutlarından önemsemez tutum boyutunda erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere oranla akran zorbalığına karşı daha önemsemez tutuma sahip oldukları, insancıl tutum boyutunda kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere oranla akran zorbalığına karşı daha insancıl tutuma sahip oldukları, acımasız tutum boyutunda ise erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere oranla akran zorbalığına karşı daha acımasız tutuma sahip oldukları ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaştığı tespit edilmiştir. Önemsemez tutum, insancıl tutum ve acımasız tutumda cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde çalışmamızı destekler nitelikte bazı çalışmalara (Morkan, Şahin ve Aral, 2025; Dursun, Balanuye, 2007; Yaman ve Ceylan Çuha, 2014) rastlamak mümkündür. Bu farklılığın sebebinin kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha duygusal ve daha duyarlı olmalarından kaynaklanabileceği ve toplumun kadın ve erkekler yüklemiş olduğu rollerden (erkekler için, sert ve güçlü, kadınlar için ise daha yumuşak ve zarif) kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Çalışmanın diğer değişkeni olan branş değişkeninde, katılımcıların branş değişkenine göre akran zorbalığına ilişkin tutum alt boyutlarından önemsemez tutum boyutunda beden eğitimi öğretmenlerinin diğer branş öğretmenlerine oranla akran zorbalığına karşı daha önemsemez tutuma sahip oldukları, insancıl tutum boyutunda diğer branş öğretmenlerinin beden eğitimi öğretmenlerine oranla akran zorbalığına karşı daha insancıl tutuma sahip oldukları, acımasız tutum boyutunda ise beden eğitimi öğretmenlerinin diğer branş öğretmenlerine oranla akran zorbalığına karşı daha acımasız tutuma sahip oldukları ve bu durumun istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaştığı tespit edilmiştir. Branş değişkeni ile ilgili alan yazın incelendiğinde, Çalışmamızın sonuçlarını destekler nitelikte çalışmalara (Dursun-Baluniye, 2007; Özbilen, Canbulat ve Soylu, 2017) rastlamak mümkündür.

Çalışmanın son değişkeni olan kıdem değişkeninde ise, katılımcıların kıdem değişkenine göre akran zorbalığına ilişkin tutum alt boyutları ve yöneticilerinin liderlik tarzları alt boyutlarında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Alan yazın incelendiğinde çalışmamıza benzer sonuçların aksine farklı sonuçlar (Dursun-Baluniye, 2007; Özbilen, Canbulat ve Soylu, 2017; Yaman ve Ceylan Çuha, 2014) olduğu gözlemlenmiştir. Öğretmenlerin meslekte geçirdikleri yıllar arttıkça, çevresindeki olaylara karşı duyarsızlaşma ve duygusal tükenmişlik yaşama durumlarının da artış gösterdiği ifade edilmektedir. (Cemaloğlu ve Erdemoğlu Şahin, 2007; Tuğrul ve Çelik, 2002). Çalışmamızın sonuçlarını destekler nitelikte çalışmaya da rastlamak mümkündür. Özbilen ve arkadaşları (2017) ise, öğretmenlerin kıdem yılları ile tutumları arasında anlamlı bir farklılık bulamamıştır. Bu durum, bazı zamanlarda duyarlı hale gelmesine rağmen, konuyla ilgili bağlamlarda mesleki kıdemden bağımsız olarak aynı hassasiyeti gösterdiklerini ve bu özelliğin öğretmenlik mesleğinin temel bir unsuru olarak yıllar içinde değişmediğini ortaya koymaktadır.

Araştırmada okul yöneticilerinin liderlik tarzı ile öğretmenlerin akran zorbalığına yönelik tutumlarını belirlemek için yapılan korelasyon analizine göre, öğretmenlerin akran zorbalığına karşı göstermiş oldukları tutum ile yöneticilerinin göstermiş oldukları liderlik tarzları arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişki tespit edilmiştir. Diğer yandan okul yöneticilerinin liderlik tarzları alt boyutlarında otokratik liderlik alt boyutu ile önemsemez tutum, disiplinci tutum, acımasız tutum ve akran zorbalığına karşı tutum, genel toplamları arasında pozitif yönlü, insancıl tutumlarında ise negatif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Alan yazın incelendiğinde, akran zorbalığına karşı öğretmen ve yönetici görüşleri ile ilgili çalışmalara (Özbilen ve ark., 2017; Baloğlu ve ark., 2023; Özdemir ve ark., 2023) rastlanılmasına rağmen, öğretmenlerin akran zorbalığına yönelik tutumları ve okul yöneticilerinin liderlik tarzlarını ilişkilendiren bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Yapılan bu çalışmanın akran zorbalığını önlemede kullanılacak olan yöntemlere katkı sağlaması ve bundan sonraki çalışmalara örnek teşkil edeceği düşünülmektedir.

Öneriler

- Okul yöneticilerinin liderlik tarzları, öğretmenlerinin akran zorbalığına karşı tutumlarını etkilediğinden okul yöneticilerin liderlik özelliklerini geliştirmeye yönelik seminer, kurs ve eğitimler verilebilir.
- Akran zorbalığına karşı tutumları olumsuz yönde etkilenen öğretmenlere, akran zorbalığıyla başa çıkma yöntemleri konusunda uzman kişilerden profesyonel destek alınabilir.
- Akran zorbalığına yönelik tutumların altında yatan diğer faktörler araştırılabilir.

Finansal Destek: Bu çalışmanın hazırlanması ve yazımı sırasında kurum ve/veya kuruluşlardan herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Bu makalenin yayımlanmasıyla ilgili olarak yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Aslan, H. (2012). *Okul Müdürlerinin Liderlik Standartlarının geliştirilmesi*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı. Yayımlanmış Doktora Tezi. Ankara.
- Baloğlu, İ., Sarıkaya, F., Ayılmazdır, B., & Kalkan Baloğlu, S. (2023). Temel eğitimde akran zorbalığına yönelik okul yöneticisi ve öğretmen görüşleri. *Ulusal Eğitim Dergisi*, 3(5), 794–813. <https://www.uleder.com/index.php/uleder/article/view/251>
- Beltekin, E. (2020). *Lider-Üye Etkileşim Algısı ve Bireysel Performans: İşe Yönelik Motivasyonun Aracılık Rolü*. Akademisyen Kitapevi, Ankara.
- Budak, S. (2000). *Psikoloji sözlüğü*. Bilim ve Sanat Yayınları Ankara.
- Cemaloğlu, N., & Erdemoğlu Şahin, D. (2007). Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Kastamonu Education Journal*, 15(2), 463-484. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefdergi/issue/49102/626583>
- Cerit, Y. (2008). İlköğretim Okulu Müdürlerinin Hizmet Yönelimli Liderlik Davranışlarının Öğretmenlerin Tükenmişliklerine Etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 56(56), 547-570. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kuey/issue/10341/126692>
- Dursun-Balanuye, I. (2007). *Okul Zorbalığına İlişkin Öğretmen Tutumlarının İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update* (10a ed.) Boston: Pearson.
- Güneş, A. M., & Buluç, B. (2012). İlköğretim Okullarında Dönüşümcü Liderlik ile Örgütsel Adalet Arasındaki İlişki. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(3), 411-437. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tebd/issue/26095/274961>
- Kocaoğlu, M., & Demirdağ, S. (2022). Okul Yöneticilerinin Liderlik Tarzları, Okul İklimi ve Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(2), 28-40. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aduefebder/issue/74592/1149834>
- Kuyulu, İ. (2019). *Spor Lisesi Yöneticilerindeki Vizyoner Liderliğin Öğretmen Motivasyonu ve Bağlılığına Etkisi*. Akademisyen Kitapevi, Ankara.
- Morkan Şahin, M. & Aral, N. (2023). Ergenlerin akran zorbalığı algıları ile öğretmenlerin akran zorbalığına ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(3), 1106-1122. <https://doi.org/10.33206/mjss.1159316>
- Olweus, D. (1995). Bullying or peer abuse at school: Facts and intervention. *Current directions in psychological science*, 4(6), 196-200. <https://doi.org/10.1111/1467-8721.ep10772640>
- Pişkin, M. (2002). Okul zorbalığı: Tanımı, türleri, ilişkili olduğu faktörler ve alınabilecek önlemler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2(2), 531-562.
- Osborne, J. W., & Overbay, A. (2019). The power of outliers (and why researchers should always check for them). *Practical Assessment, Research, and Evaluation*, 9(1), 6. <https://doi.org/10.7275/qf69-7k43>
- Özbilen, F. M., Canbulat, T., & Soylu, Y. (2017). Okul Zorbalığı ve Sınıf İçi İstenmeyen Davranışlara İlişkin Öğretmen Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 7(47), 1-15. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tpdrd/issue/42743/515877>
- Özdemir, Z., Yelmen, M., Kaplan, Ö., Bodukcu, E., & Nakas, E. (2024). İdareci ve öğretmen görüşlerine göre ilkokullarda akran zorbalığı: Nitel Bir Çalışma. *Academic Social Resources Journal*, 8(52), 3314-3323. <http://dx.doi.org/10.29228/ASRJOURNAL.71122>
- Peterson, M. F., & Hunt, J. G. (1997). International perspectives on international leadership. *Leadership Quarterly*, 8(3), 203-231. [https://doi.org/10.1016/S1048-9843\(97\)90002-3](https://doi.org/10.1016/S1048-9843(97)90002-3)
- Tan, Ç. (2016). İlköğretim Okul Yöneticilerinin Takım Liderlik Davranışlarının Öğretmenlerin İş Doyumu, Örgütsel Adanmışlık ve Örgütsel Vatandaşlık Düzeylerine Etkisi. *Ekev Akademi Dergisi*, (68), 65-80. <https://dergipark.org.tr/en/pub/sosekev/issue/71359/1147306>
- Taş, A., Çelik, K., & Tomul, E. (2007). Yenilenen ilköğretim programının uygulandığı ilköğretim okullarındaki yöneticilerin liderlik tarzları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(22), 85-98. <https://dergipark.org.tr/en/pub/pauefd/issue/11121/133009>
- Tuğrul, B., & Çelik, U. P. E. (2002). Normal Çocuklarla Çalışan Anaokulu Öğretmenlerinde Tükenmişlik. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(12), 1-11. <https://dergipark.org.tr/en/pub/pauefd/issue/11131/133126>
- Yaman, E., & Çuha, N. C. (2014). Sınıf öğretmenlerinin okul zorbalığına ilişkin tutumları ile örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 3(2), 435-448. <https://dergipark.org.tr/en/pub/buefad/issue/3815/51197>
- Yeşilyaprak, B., & Balanuye, I.D. (2012). Okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ölçeği, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(37), 38-48.

Except where otherwise noted, this paper is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).